

Integrált Városfejlesztés

Urbánné Malomsoki Mónika
SZIE GTK RGV

- Területrendezés
- Területfejlesztés
- Településrendezés
- Településfejlesztés
 - Városfejlesztés
 - Integrált városfejlesztés

Városfejlesztés európai szabályozási háttere, stratégiai dokumentumai

- Kohéziós politika a gazdasági növekedés és a foglalkoztatás támogatására
- Kohéziós politika 2014-2020 között – Integrált Fenntartható Városfejlesztés
- Európa 2020 Stratégia
- Bristol megállapodás a fenntartható városi közösségekről
- Lipcsei Charta a fenntartható európai városokról

Az Európai Bizottság által támogatott követelmények

- városok szerepének erősítése
- integrált városfejlesztési koncepció kidolgozása
- a helyi szereplők (hatóságok, önkormányzat) bevonása a program-készítésbe
- hosszabb távú fejlesztési tervek kidolgozása a partnerség elvén
- a tapasztalatcsere erősítése és hálózatépítés a városok között

Az európai bizottság főbb szempontjai a városfejlesztési stratégia vonatkozásában

- Az integrált megközelítés erősítése (környezeti, gazdasági, társadalmi és kulturális dimenzió)
- A városok fizikai megújulását célzó intézkedéseket, az oktatást, a gazdasági fejlődést, a társadalmi befogadást és a környezetvédelmet elősegítő intézkedéseket kell egyesíteni
- A helyi lakosok, a civil társadalom, a helyi gazdasági élet és a különböző kormányzati szintek közötti szoros partnerség kialakítása

Fogalmi meghatározások

- **városi szövet** az épületek és az épületek által alkotott épített terek együttese, a helyi társadalom életének és működésének fizikai kerete – a városi élet anyagi hordozója
- A városi szövet és a város társadalmi és gazdasági élete **összefüggő rendszert alkot**, melynek elemei kölcsönösen hatással vannak egymásra és együttesen, összefüggésükben határozzák meg a **városi élet minőségét és a város versenyképességét, attraktivitását**
- A **városfejlesztés és a városrehabilitáció** keretében történő fizikai beavatkozások a **városi szövet fizikai átalakítására irányulnak** a városi élet fizikai feltételeinek javítása érdekében.
- A **településfejlesztés/városfejlesztés** olyan döntések és tevékenységek együttese, amelyek közvetlenül irányulnak egy adott település gazdasága és társadalmi térbeli szerkezetének megváltoztatására, meghatározott, a helyi közösség életfeltételeinek javítását szolgáló fejlesztési célok megvalósítása érdekében (Rechnitzer, 2007).

A magyar várospolitika fő célja

- együttműködő,
- kiegyensúlyozott,
- policentrikus városhálózat megteremtése.

Ennek elemei:

- a főváros nemzetközi versenyképességének erősítése,
- a regionális központok kijelölése és
- a fejlesztési pólusok támogatása, elősegítve a főváros dominanciájának, és az ország monocentrikus térszerkezetének oldását.

A fő cél megvalósulását szolgálja a

- kis- és középvárosok térszervező erejének erősítése,
- a városok és térségük közötti harmonikus kapcsolatok kialakítása, erősítése
- a városok egymás közötti intenzív kapcsolatrendszerének erősítése.

Policentrikus városhálózat ismérvei:

(PUR, Polycentric Urban Region)

- (1) **Egymástól elkülönült városok alkotják**, (amelyek különféle mintázatot alkothatnak, így elhelyezkedhetnek egy folyosó mentén, halmazban, vagy máshogy).
- (2) Van tehát egy **minimális elkülönültség a városok között**, azaz a folyamatos metropolisz-szövet (multi-centered metropolitan area) nem értendő ide.
- (3) Létezik az elkülönültségre egy **felső limit** is, célszerűen kb. egy órán belül egymástól megközelíthető települések alkothatnak egy PUR-t.
- (4) A központok egymástól való távolsága kisebb, mint az összehasonlításra figyelembe vehető nem PUR térségek településhálózatán.
- (5) A PUR-t alkotó centrumok nincsenek egymással klasszikus hierarchikus viszonyban,
- (6) Erős és kölcsönös belső kapcsolatrendszer van a központok között, gazdasági, kereskedelmi, átfedő munkaerőpiaci stb.
- (7) Az egyes centrumok specializálódnak, sajátos profiljuk alakul ki az együttműködésben, amit külső kapcsolatokban is képviselnek.

Budapest mellett a regionális központok fejlesztési pólus szerepkörének erősítése

Fejlesztésük különböző kiemelt tudomány és iparágak támogatására épül

- Debrecenben „a tudás iparosítása” (gyógyszeripar, agrárinnováció),
- Miskolc „Technopolis” (nanotechnológia, vegyipar, mechatronika, megújuló, alternatív energiák),
- Szeged „Biopolisz” (egészségipari, környezetipari, agrárgazdasági biotechnológia),
- Pécs „az életminőség pólusa” (kulturális és környezetipar),
- Győr „Autopolis” (autóipar, gépgyártás, megújuló energiák),
- Székesfehérvár és Veszprém (társzközpontok), mechatronika, logisztika, környezetipar.

A pólusok egyben a regionalizáció központjai is, így a közigazgatási reformnak várható hatása lesz a regionális önkormányzatiság és a régióközpontok fejlesztéspolitikai szerepkörének erősödésére.

Középvárosok

- a középvárosok tekinthetők a gazdasági fejlődés központjainak,
- Számos középváros **markáns, megyei szintű funkciókat lát el**,
- **térségi szerepe** az Európai Unió bővítésével **újjaéledhet**

A középvárosok térbeli kiegyensúlyozottságának megteremtése és térszervező képességük növelése fogalmazható meg **fő városfejlesztési célként**.

Kisvárosok

- A kisvárosok szerepe kiemelkedő a rurális, gyakran periférikus helyzetű, **elmaradott térségek dinamizálásában**.
- A **felzárkóztatást** szolgálja e térségek településeinek a városhálózatra való felfűzése, egy új, **integrált város-vidék rendszer megteremtése**.

Ösztönözni kell a kisvárosi központok létrejöttét, ill. megerősödését

Integrált Városfejlesztési Stratégia

- Az integrált szemléletű városfejlesztési politika alapidokumentuma, egy **fejlesztési szemléletű** középtávú (7-8 év) dokumentum, amelynek **célja** a területi szemléletű tervezés megszilárdítása a városokban, a városrészekre vonatkozó célok meghatározása és azok középtávú megvalósítása.
- Az IVS feltételezi a város életében meghatározó erőközpontok **partnerségét** és **kompromisszumát**, mely magában foglalja az önkormányzatokon és a közszférán túlmenően a lakossággal, vállalkozókkal és civil szervezetekkel való konzultációt.

Integrált Városfejlesztési Stratégiával célunk Élhető városok együttműködő és versenyképes hálózatának megteremtése

- A **fenntartható városfejlesztés** élhető és vonzó környezet biztosítását jelenti.
- **Alapvető cél** a jelenleginél intenzívebben kooperáló, kiegyensúlyozott városhálózat megteremtése, melyben a fejlesztési pólusok és a többi város hálózatosan együttműködnek.
- A fenntartható városfejlesztés során a **gazdasági, társadalmi, szociális és környezetvédelmi fejlesztések iránya azonos.**
- Az élhető város megteremtésének fontos eszköze
 - az integrált környezeti tervezés,
 - a funkcióvesztett területek revitalizálása,
 - a válságterek rehabilitációja,
 - a zöldterületek védelme és lehetőség szerinti növelése,
 - a város és a környező települések együttműködésének és funkciómegosztásának erősítése

A városfejlesztési beavatkozások hozzájárulnak:

- az attraktivitás növeléséhez,
 - városokban sűrűsödő társadalmi – gazdasági problémák oldásához
- A városhierarchiában betöltött szerepüknek megfelelően a városok térségükben kiemelt szerepet játszanak
 - a lisszaboni célok elérésében,
 - a gazdasági növekedésben,
 - a munkahelyteremtésben,
 - helyet adnak az üzleti tevékenységnek és a közigazgatásnak,
 - az oktatási és kulturális élet központjaként működnek.
 - A városi vonzerőt, gazdasági attraktivitást szolgáló fejlesztések is elsősorban integrált módon, akcióterületeken valósulnak meg.

Hogyan?

Városrehabilitáció típusai

- Funkcióbővítő városrehabilitáció
- Szociális városrehabilitáció
- Kisléptékű „Pontszerű” városrehabilitáció

Funkcióbővítő városrehabilitáció

célja a városi területek olyan integrált, akcióterületi alapú megújítása, amely érdemben hozzájárul ahhoz, hogy

- a város **gazdasági és társadalmi aktivitása élénküljön,**
- a város **vonzereje erősödjék** mind a lakosság, mind a betelepülő vállalkozások illetve intézmények, szervezetek számára.

Módja: egyes városi funkciók megerősítését vagy bővítését szolgáló **beruházások** támogatása.

Funkcióbővítő városrehabilitáció

jellege szerint irányulhat:

- **Településközpontok vagy alközpontok funkcióinak megerősítésére , új gazdasági és (vagy) közösségi funkciók** megjelenésének támogatására, esetenként központok vagy alközpontok kialakítására
- **Tradicionális belvárosi jellegű kereskedelmi területek (főutca, főtér) koncentrált** megújítására, új, a területek igénybevételét támogató funkciók kialakulásának elősegítésére
- **Műemléki jellegű városközpontok, történelmi városrészek koncentrált megújítására,** kereskedelmi, turisztikai, rekreációs funkciók megjelenésének, kialakulásának elősegítésére
- **Rekreációs területek kialakítására**
- **Felhagyott ipari (vagy egyéb, pl. honvédségi) területek (ún. barnamezős területek)** funkcióváltásának elősegítésére

Célszerű a magán és civil szféra bevonása!
Akcióterületekre kell bontani a területet!

Integrált funkcióbővítő rehabilitáció:

- egy adott akcióterületen belül az egyes **fejlesztési elemek egymáshoz kapcsolódnak,**
- **egymás hatásait erősítik,**
- **együttesen illeszkednek** egy összvárosi stratégiai elképzelésbe.
- **fizikai megújítás** mellett a fejlesztés által érintett **közösségek képességeinek fejlesztése**
- a kijelölt akcióterületen működő **vállalkozások bevonása**

A funkcióbővítő városrehabilitáció jellemző elvárt eredményei

- kedvezőbb (szociális, gazdasági) környezet létrehozása.
- A megújuló városrészek olyan **tevékenységeket vonzanak a városba**, amelyek hozzájárulnak a város központi szerepkörének erősödéséhez, bővüléséhez.
- Városi „image” változás, ezzel **növelve a település vonzerejét** mind a vállalkozások mind a betelepülő (képzett) munkaerő számára
- A történelmi és kulturális örökség rehabilitációja hozzájárul a település gazdasági és kulturális fellendüléséhez
- A biztonságosabb, kényelmesebb, esztétikusabb és a további fenntartható fejlődést lehetővé tevő települési környezet és település-szerkezet hozzájárul a város **hatékonyabb üzemeltetéséhez** és a város **vonzerejének fokozódásához**
- A településen a lakosság számára vonzó **életter** alakul ki, mely **segíti a helyben maradást és támogatja a társadalmi és gazdasági aktivitás fokozódását**
- A városi **barnamezős területek száma csökken**, az újrahasznosított területek szervesen illeszkednek a városi szövetbe.

Kisléptékű „Pontszerű” városrehabilitáció

- Olyan kisvárosokban, ahol a **fejlesztések összesített volumene** nem indokolja az akcióterület-alapú megközelítést
- Azon városrészekben, ahol a város fejlesztési stratégiája nem irányoz elő jelentősebb városrehabilitációs tevékenységet, de **egy-egy helyi probléma megoldása** érdekében fejlesztésre van szükség

A kisléptékű fejlesztések önmagukban álló, de tevékenységeiket tekintve gyakran „integrált” projektek

Szociális városrehabilitáció

- EU: a leromlott, gettosodó városrészek felemelése
- Az esetek többségében a szegénységi problémát **etnikai, bevándorló problémák** is nehezítik.
- Magyarországon a **mélyszegénység döntően a falvakra jellemző**, a szociális városrehabilitáció programja mégis városi program.

feladat:

- a **leszakadó városrészek beintegrálása** a városba,
- a létező szolgáltatások, infrastruktúra, munkahelyek eljuttatása a rászorulóknak.

- Az Európai Unió városrehabilitációs programja **akcióterületi alapú**, és a **leromlott városrészeket érinti**.

- Ennek mintájára a **szociális városrehabilitáció** olyan városrészeket érint, amelyek társadalmi és többnyire ebből adódóan fizikai állapota is lényegesen rosszabb, mint az települési, regionális szinten elfogadható lenne.

- Ezt a leromlott helyzetet pályázati támogatás igénybevétele esetén indikátorokkal kell igazolni.

A rehabilitáció célja:

- a **helyi hátrányos helyzetű lakosság életminősége és esélyei javuljanak**,
- vagyis a program gazdája az adott városrészben valósítson meg **felzárkóztató programokat mind az épített környezet, mind a társadalmi helyzet tekintetében**.

Szociális városrehabilitáció célterületei hazánkban

- **Ipari technológiával épült lakótelepek**
- Cél a **prevenció** (gettósodás megelőzése)
- **Nagyobb kiterjedésű, városi szövetbe ágyazott, hagyományos építésű, vegyes lakosság összetételű, leromlott városrészek** –
- cél a további szegregációs folyamatok megállítás, a terület státuszának emelése
- **legleromlottabb városi területek**
- cél a **teleprehabilitáció** (a szegregáció további elmélyülésének megakadályozása, lehetőség szerint oldása)

A szociális városrehabilitációt – csakúgy, mint a funkcióbővítő rehabilitációt – egy **behatárolt területen belül érdemes végrehajtani**.

A szociális rehabilitáció akcióterületeinek eltérő fejlesztési szükségletei

Ipari technológiával épült lakótelepek

- lakótelepeken a lakóépületek felújítása,
- közterületek felújítása,
- közösségépítés,
- fiatalok értelmes időöltésének megszervezése,
- az idősek programjainak kialakítása

Nagyobb kiterjedésű, városi szövetbe ágyazott, hagyományos építésű, vegyes lakosság összetételű, leromlott városrészek

- Előzőhöz hasonló fejlesztések, volumenben más

Legleromlottabb városi területek (Roma telepek tipikus fejlesztési szükségletei)

- a városi szövetbe ágyazódott területek esetén általában szegregált területek rehabilitációja,
- a városzövettől elkülönülten álló telepek esetén általában a telepek felszámolása indokolt

- A funkcióbővítő és a szociális városrehabilitáció programjaiban vannak átfedő, hasonló elemek, és indokolt esetben érdemes a kétfajta megközelítést ötvözni.

- Ezek

- a közösségépítés,
- a partnerség építés,
- a hátrányos helyzetű családok integrációja.

A végleges leszakadás megelőzése hatékonyabb, mint a totális szegregáció felszámolása a későbbiekben!

- A szociális városrehabilitációs program **előkészítése** általában **lényegesen hosszabb időt** igényel, mint egy funkcióbővítő rehabilitációé.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Urbánné Malomsoki Mónika

Urbanne.monika@gtk.szie.hu